



HELSINGBORG

2024-05-06  
PROGRAM  
DNR: 00478/2022  
SID [1\(24\)](#)

# Biblioteksplan 2024-2028

Program för biblioteken i Helsingborgs stad

**PROGRAM**

PLAN

POLICY

RIKTLINJER

## Helsingborgs stads styrdokument

### **Aktiverande**

syftar till förändring och utveckling

PROGRAM – anger långsiktiga ambitioner och viljeinriktningar

PLAN – anger konkreta åtgärder, tidsramar och ansvar

### **Normerande**

reglerar befintlig verksamhet och vårt förhållningssätt till en given situation

POLICY – anger principer och vägledning

RIKTLINJE – anger absoluta gränser och ska-krav

**Beslutat av:** Kommunfullmäktige

**Datum:** 27 augusti 2024, § 100

**Dokumentets giltighet:** 2024-2028

**Dokumentet gäller för:** Kommunstyrelsen och stadens nämnder

**Dokumentansvarig:** Kulturförvaltningen, Helsingborgs bibliotek



## Innehållsförteckning

1	Inledning.....	4
1.1	Styrdokument och utgångspunkter .....	4
1.2	Samarbete och metod .....	5
2	Folkbibliotek.....	6
2.1	Prioriterade målgrupper .....	6
2.2	Samverkan .....	6
2.2.1	Gemensam biblioteksplan för Bibliotek Familjen Helsingborg .....	7
2.3	Invånarinvolvering som utgångspunkt.....	8
2.4	Nuläge.....	8
2.5	Prioriterade utvecklingsområden för Helsingborgs folkbibliotek .....	9
2.5.1	Biblioteket i det demokratiska samhället .....	10
2.5.2	Det tillgängliga biblioteket för alla .....	11
2.5.3	Biblioteket för lärande och läsande .....	12
2.5.4	Det hållbara biblioteket .....	13
3	Skolbibliotek.....	14
3.1	Inledning .....	14
3.2	Översikt av skolbiblioteksdelen .....	15
3.3	Styrdokument.....	15
3.4	Bakgrund.....	15
3.5	Nuläge.....	15
3.6	Prioriterade utvecklingsområden för Helsingborgs stads skolbibliotek.....	16
3.6.1	Bemanning – kompetens och omfattning.....	16
3.6.2	Medier – bestånd och budget.....	17
3.6.3	Hållbar skolbiblioteksutveckling- systematiska kvalitetsarbetet och lokal plan.....	18
3.7	Uppföljning på huvudmannanivå .....	19
3.8	Stöd för utveckling av skolbibliotek.....	19
3.9	Förskolan .....	20
4	Ansvar och uppföljning .....	21
5	Referenslista .....	22
5.1	Regionala och nationella styrdokument.....	22
5.2	Styrdokument Helsingborg stad .....	23
5.3	Övrigt.....	23



# 1 Inledning

En biblioteksplan är ett lagstadgat styrdokument som varje kommun ska ha. I Helsingborg är biblioteksplanen en brygga mellan stadens vision Helsingborg 2035 och utvecklingsarbetet i biblioteken.

Utifrån Helsingborgs stads riktlinjer för styrdokument utgör biblioteksplanen till sitt innehåll och syfte ett program. I enlighet med bibliotekslagen används begreppet biblioteksplan.

Biblioteksplan 2024-2028 gäller de kommunalt finansierade biblioteken i staden, det vill säga såväl folkbibliotek som skolbibliotek, och ersätter Biblioteksplan 2020-2023 som styrande dokument för biblioteksverksamheten. Alla nämnder, förvaltningar och bolag ska ta hänsyn till Biblioteksplanen.

## 1.1 Styrdokument och utgångspunkter

Kommunfullmäktige har beslutat om en gemensam vision för Helsingborg 2035. År 2035 ska Helsingborg vara den skapande, pulserande, gemensamma, globala och balanserade staden. För att nå målbilden finns fyra inriktningar; Helsingborg ska öka innovationskraften för att säkra en effektiv välfärd, upplevas tryggt och säkert, ha en hög sysselsättning där fler kommer i arbete samt vara en stad med hög livskvalitet som siktar på klimatneutralitet 2030. Stadens nämnder har olika ansvarsområden men också ett gemensamt ansvar och uppdrag att tillsammans i tvärspektoriell samverkan utveckla Helsingborg i riktning mot den gemensamma långsiktiga visionen.

Folkbibliotek och skolbibliotek tjänar olika syften och har olika målgrupper, vilket påverkar deras funktioner och inriktning. Folkbibliotek är öppet för allmänheten och tjänar hela samhället och har därmed ett brett syfte och utbud. Skolbibliotek är inriktade på att stödja elever och lärare genom att tillhandahålla resurser och verksamhet som är relevanta för skolans läroplan och elevernas utbildningsbehov.

Biblioteksplanen har som utgångspunkt de lagar, riktlinjer och styrdokument på internationell, nationell, regional och kommunal nivå som påverkar folk- och skolbibliotekens verksamhet i Helsingborgs stad, se referenslista. De lagar som styr bibliotekens verksamhet är bibliotekslagen (2013:801) och skollagen (2010:800).

I bibliotekslagen betonas bibliotekens betydelse för det demokratiska samhällets utveckling och den grundläggande roll de spelar för fri tillgång till information, kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Vidare ska biblioteken främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

I enlighet med bibliotekslagen har Helsingborgs bibliotek ett demokratiskt uppdrag och ska därigenom verka för samhällets demokratiska utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken ska arbeta för invånarnas tillgång till kvalitativ kunskapsförmedling, digital delaktighet, bildning och individuell utveckling. Biblioteksverksamheten är till för alla med särskilt fokus på de prioriterade målgrupperna barn och unga, personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska. Bibliotekens tjänster ska vara gratis och verksamheten ska upprätthålla och tillvarata invånarnas rättigheter utifrån barnrätts- och diskrimineringslagstiftningen.

Skolbiblioteken utgår från regleringar i skollagen, läroplanen, och bibliotekslagen. Enligt skollagen har alla elever rätt till ett skolbibliotek. Det står att "Eleverna i grundskolan, anpassade grundskolan, specialsolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska ha tillgång till skolbibliotek." Bibliotekslagen hänvisar till skollagens bestämmelser. Rektorn har det övergripande



ansvaret för att skolbiblioteket används i enlighet med läroplanen för respektive skolform. Skolbiblioteket ska vara en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens.

För att säkerställa att FN:s barnkonvention beaktas vid genomförande av Biblioteksplan 2024-2028 har en barnkonsekvensanalys genomförts (se bilaga 1). Bedömningen är att insatser i linje med biblioteksplanens prioriterade utvecklingsområden och viljeinriktningar bidrar till barnets bästa och efterlevnaden av barnkonventionen i stadens arbete.

## 1.2 Samarbete och metod

Biblioteksplanen är uppdelad i två delar, en för folkbibliotek och en för skolbibliotek. Det finns sedan länge ett samarbete mellan folkbiblioteken och skolorna och dess skolbibliotek i staden, exempelvis sker gemensamma läsprojekt. Samverkan sker även kring biblioteksdatasystem, i gemensamma utvecklingsprojekt och i viss mån kring delade lokaler. Stadens skolbibliotekssamordare har kontinuerlig kontakt och dialog med nyckelpersoner på folkbiblioteket i dessa frågor.

Arbetet med biblioteksplanen har genomförts i två delprojekt, ett för skolbiblioteksdelen och ett för folkbiblioteksdelen. En styrgrupp med ansvariga för respektive del har haft kontinuerlig dialog. Flera olika aktiviteter har genomförts för att ge möjlighet att påverka innehåll, och i ett senare skede för att förankra planen.

### *Styrgrupp:*

Karin Ahlstedt, Josefin Andersson, Helsingborgs bibliotek, Kulturförvaltningen  
Ulrika Borkmar, Thomas Karlegatt, Skol- och fritidsförvaltningen

*Arbetsgrupp folkbiblioteksdelen:* Emma Alfredsson, Josefin Andersson, Carolin Nordstrand, Åsa Schüler, Sofia Svensson, Helsingborgs bibliotek, Kulturförvaltningen

### *Workshops folkbiblioteksdelen:*

Personal Helsingborgs bibliotek 4 tillfällen  
Samarbetspartners internt och externt 3 tillfällen  
Bibliotekets ledningsgrupp 2 tillfällen

*Arbetsgrupp skolbiblioteksdelen:* Ulrika Borkmar, Skol- och fritidsförvaltningen

Vid nätverksträffar för skolbibliotekarier har reflektion, dialog och workshop om planens innehåll genomförts. Närvarande på skolbiblioteksnätverket har varit referensgrupp. Utöver skolbiblioteksnätverket har en referensgrupp bestående av fyra rektorer från förskola, grundskola och gymnasieskola varit delaktiga i processen. Förankring av planens innehåll har skett löpande i verksamhetschefgruppen för Helsingborgs stads skolor.



## 2 Folkbibliotek

Folkbibliotek ska enligt bibliotekslagen finnas i Sveriges samtliga kommuner. Biblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. De ska främja läsning och tillgång till litteratur, och ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning. Folkbiblioteken ska också verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och ökad delaktighet i samhället.

Biblioteken i Helsingborg ska verka för det demokratiska samhällets utveckling och allas delaktighet i samhällslivet, vilket främjas genom fri tillgång till information, kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteksverksamheten ska präglas av öppenhet för olika perspektiv och stå fri från censur och andra hindrande åtgärder. Yttrandefriheten är den grund som den fria åsiktsbildningen vilar på.

Biblioteksverksamheten ska vara tillgänglig för alla utan avgränsning till svenskt medborgarskap eller att en person är folkbokförd i Helsingborg.

### 2.1 Prioriterade målgrupper

I enlighet med bibliotekslagen § 2 ska biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet vara till för alla. I lagen prioriteras särskilt målgrupperna barn och unga, personer med funktionsnedsättning, personer med annat modersmål än svenska och Sveriges nationella minoriteter.

Biblioteket ska ha kontinuerlig dialog med de prioriterade målgrupperna för att fånga deras behov, ge dem möjlighet att påverka och vara en del av verksamheten. All personal ska ha kännedom om de prioriterade målgrupperna och hur de bäst bemöts utifrån deras förutsättningar behov.

- Personer med funktionsnedsättning, såväl fysiska som kognitiva, ska ha tillgång till bibliotek som är tillgängliga och enkla att nå, röra sig i och trivas i. Hänsyn till målgruppens behov ska tas i aktiviteter, programverksamhet och kommunikation.
- Nationella minoriteter i Sverige är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. De nationella minoriteternas språk och kultur ska vara enkla att finna i biblioteksrummet och finnas representerade i programverksamheten. Helsingborgs bibliotek ska fokusera på de nationella minoriteter som är representerade i staden.
- Personer med annat modersmål än svenska är en differentierad grupp med många olika behov, allt från att träna svenska och vara i ett sammanhang för att lära känna svensktalande till att få tillgång till information, kultur och litteratur på modersmålet.
- Barn & ungdomar är en prioriterad målgrupp både i bibliotekslagen och Helsingborgs Kulturprogram. Helsingborgs bibliotek har sedan flera år olika dialogplattformar för barn i olika åldrar där de kan påverka bibliotekets utbud och verksamheten. Barnperspektivet är viktigt i hela verksamheten och i alla bibliotekslokaler.

### 2.2 Samverkan

Helsingborgs bibliotek ska samverka med andra i syfte att uppfylla sitt uppdrag. Inom staden är målet att arbeta tillsammans med övriga förvaltningar och bolag för att bidra till en tillgänglig och trygg stad som skapar förutsättningar för en god livskvalitet såväl i stad som på landsbygd.

Bibliotekens fysiska lokalisering i staden ska utvecklas i samarbete med Stadsbyggnadsförvaltningen och den översiktsplanering som görs för staden. Biblioteket samverkar med Fritid Helsingborg för att möta barn och ungdomar och erbjuda en meningsfull fritid. Samverkan i närområdet är en annan viktig dimension för att stärka identiteten och skapa starka relationer och där är föreningslivet och civilsamhället viktiga partners.



Ett exempel på samverkan är Idé A bibliotek och mötesplats där Helsingborgs bibliotek är drivande. Idé A är en tvärssektoriell verksamhet där fem olika kommunala förvaltningar samt det kommunala fastighetsbolaget Helsingborgshem samarbetar. Aktiviteterna styrs utifrån lokalsamhällets behov och invånarinvolvering. Genom samarbete och breda nätverk ges invånarna möjlighet att bli del av en kreativ och föränderlig mötesplats med bibliotek där många olika perspektiv möts.

Delregionalt finns ett väl inarbetat samarbete inom Familjen Helsingborg med fokus på en effektiv medieförsörjning för såväl fysisk media som för e-media, samt ett välkommande digitalt bibliotek. (Se gemensam biblioteksplan i avsnitt 2.2.1 nedan).

Regionalt och nationellt ska Helsingborgs bibliotek samverka i syfte att bidra till att uppfylla bibliotekslagen och den nationella biblioteksstrategin och därigenom utveckla biblioteken i Sverige i den utsatta riktningen. Nationellt finns även samarbete inom ramen för Svensk Biblioteksörening och internationellt genom IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions). Biblioteket ska även delta i relevanta nationella och internationella samarbeten som initieras i staden.

### **2.2.1 Gemensam biblioteksplan för Bibliotek Familjen Helsingborg**

Gemensamt har biblioteken inom Familjen Helsingborg tagit fram följande beskrivning av det delregionala samarbetet:

Bibliotek Familjen Helsingborg erbjuder invånarna en arena för fri åsiktsbildning och utveckling i det demokratiska samhället. Vi ska vara en viktig medspelare i samhällsutvecklingen, bidra till människors livskvalitet och säkra framtidens biblioteksverksamhet genom ett innovativt arbetssätt samt genom att tillvarata initiativkraften.

Bibliotek Familjen Helsingborgs samarbete ger styrka och energi till både utvecklingsarbete och den dagliga biblioteksverksamheten. Genom samarbetet vill vi ligga i framkant i biblioteksutvecklingen och fungera som en inspirationskälla.

Verksamheten i Bibliotek Familjen Helsingborg utgår från det kommungemensamma arbetet i Familjen Helsingborg. Ledstjärnan för det gemensamma arbetet är "Bibliotek Familjen Helsingborg - livskraft i samtiden och framtiden". Arbetet bedrivs i enlighet med värdegrunden mod, mångfald, möten.

Samarbetet Bibliotek Familjen Helsingborg bygger på en gemensam struktur och ett gemensamt utvecklingsarbete. Genom samarbetet stärks bibliotekens möjlighet att inspirera och främja läsandet, ge tillgång till information och digitala mötesplatser. Detta gör vi för alla med särskilt fokus på bibliotekslagens prioriterade målgrupper. Därigenom skapas förutsättningar för lärande, upplevelser och delaktighet i det demokratiska samhället.

Biblioteken inom Familjen Helsingborg verkar för att:

- optimera resursanvändningen för medieförsörjning gällande såväl digitalt som tryckt material
- tänka digitalt i allt vi gör, öka synergieffekterna mellan lokalt arbete och det digitala biblioteket och arbeta med att alla bidrar med innehåll till det digitala biblioteket
- bygga arbetet på invånarinvolvering och testa, dela, utvärdera och göra om
- omvärldsbevaka och kompetensutveckla i linje med vårt uppdrag, samt utveckla det arbetsplatsnära arbetet
- jobba smartare tillsammans för att fördjupa den utåtriktade verksamheten



## 2.3 Invånarinvolvering som utgångspunkt

2019 tog kommunfullmäktige beslut om att bygga om och till Helsingborgs stadsbibliotek. För att bygga ett bibliotek som är hållbart över tid startades ett omfattande invånarinvolveringsarbete som identifierar vad framtidens bibliotek kan vara, vilken verksamhet som ska finnas och vilka funktioner som behövs. Det handlar om en transformation, där användarna ges makt över innehållet.

Resultatet av involveringsarbetet kallat "Framtidens bibliotek" är en behovskartläggning där behov som ryms inom bibliotekets uppdrag ligger till grund för utvecklingen av framtidens bibliotek. I underlaget till behovsanalysen har dialoger förts med både de som använder biblioteket idag och de som inte gör det. Barn och familjer, äldre, ungdomar, studenter, personer i olika former av utanförskap, de som besöker biblioteket ofta och mer sällan har kommit till tals. Dialoger har förts även med bibliotekets prioriterade målgrupper och personalen på biblioteket.

Behoven har analyserats till insikter och olika utmaningar som utforskas vidare tillsammans med invånare och personal. Resultatet kan sammanfattas i att invånarna i Helsingborg tycker biblioteket ska vara:

- Invånarnas mötesplats
- En plats för berättelser, information och kunskap i olika former
- En central plats för demokrati och delaktighet
- Hållbarhet & delade resurser

De anser att bibliotekets kärna är: En spännande, attraktiv och hållbar plats för alla invånare där de känner sig värdefulla, inkluderade och delaktiga.

## 2.4 Nuläge

I Helsingborg finns idag nio områdesbibliotek, en biblioteksbus och ett stadsbibliotek.

Områdesbiblioteken har i de allra flesta fall byggts under 60- och 70-talet, och är placerade i staden i förhållande till den tidens utvecklingsstrategi och befolkningsstruktur. Staden har fördubblats i storlek sedan dess, nya stadsdelar och pendlarstråk har tillkommit och staden fortsätter att växa. Den utredning som gjordes 2022 om områdesbibliotekens infrastruktur och inriktning visar på ett stort behov att rusta upp nuvarande bibliotekslokaler, se över placeringen av dem och planera för nya bibliotek för att säkerställa en likvärdig tillgång i hela kommunen. Under 2023 har arbete påbörjats med en rad förbättringar som förslagits i utredningen och arbetet fortsätter.

En målsättning är att tillgången och tillgängligheten till relevant biblioteksverksamhet ska öka i hela Helsingborg de närmaste åren. Hänsyn behöver tas till bibliotekets prioriterade målgrupper och var behoven är störst. De fysiska biblioteken är naturliga mötesplatser där det finns tillgång till bibliotekspersonal, information och litteratur, teknik, handledning och sittplatser av olika slag. Biblioteken har stark attraktionskraft och erbjuder möjligheter för invånarna att skapa, bygga, förändra, uppleva och utvecklas. Biblioteksverksamhet måste därför finnas där människor lever och verkar.

Under 2025 kommer stadsbiblioteket att byggas om och till vilket innebär att verksamheten där flyttas till tillfälliga lokaler med ett något begränsat utbud. Ett nytt stadsbibliotek förväntas öppnas 2028. Under denna tid sker fortsatt arbete med att vara relevanta för hela staden – både i egna lokaler samt genom etablering och utveckling av verksamhet utanför befintliga lokaler. En viktig del är att vara möjliggörare för helsingborgarna och att alltid utgå från invånarnas behov. Involveringsarbetet i "Framtidens bibliotek" kommer att fortsätta tillsammans med personal och invånare för att säkra att verksamheten möter invånarnas behov både under byggtiden, i befintliga områdesbibliotek samt i det framtida stadsbiblioteket. Arbetssättet präglas av inkludering, hållbarhet, innovation, brukarinflytande och samverkan med relevanta aktörer.





Samhället står inför utmaningar i såväl den lokala som den globala kontexten i form av polarisering, otrygghet, en yttrandefrihet som utmanas, oroande klimatavtryck samt ett tuffare ekonomiskt läge. Då biblioteket är ett offentligt rum syns dessa tendenser även där. Det är av största vikt att biblioteket fortsätter att ta ansvar och visar på verksamhetens värde genom att peka ut en tydlig riktning och hålla stadig kurs. Kulturen och biblioteken kan i tider som dessa förmedla hopp, signalera kraft, kontinuitet och stabilitet samt stärka den sociala infrastrukturen och resiliensen. Bibliotekspersonal spelar en betydande roll eftersom de arbetar efter principer om öppenhet och inkludering som främjar social sammanhållning mellan medborgare, vilket skapar trygga och stabila samhällen. Betydelsen av bibliotekens verksamhet för att nå ett hållbart samhälle blir på detta sätt självklar och tydlig. Vidare kan frågan om bibliotekets roll i civilförsvaret även påverka verksamhetens uppdrag framåt.

## **2.5 Prioriterade utvecklingsområden för Helsingborgs folkbibliotek**

Biblioteksplanen består av fyra prioriterade utvecklingsområden. Agenda 2030 för hållbar utveckling ligger till grund för Helsingborgs stads Livskvalitetsprogram och långsiktiga vision för att bygga ett socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbart Helsingborg 2035. De globala målen är därför en viktig utgångspunkt i biblioteksplanen tillsammans med viljeriktningarna i Livskvalitetsprogrammet: långsiktigt ansvarstagande, allas delaktighet, livslång aktivitet och ett jämlikt Helsingborg. Biblioteksplanen utgår från invånarinvolvering och lärdomar från arbetet med "Framtidens bibliotek" (se avsnitt 2.3).



### 2.5.1 Biblioteket i det demokratiska samhället

Helsingborgs bibliotek ska vara en okommersiell plats tillgänglig för alla invånare och besökare i staden, och som sådan bidra till att stärka demokratin och den sociala hållbarheten i Helsingborg. Biblioteken ska vara trygga och välkomnande platser i närsamhället dit Helsingborgarna kommer för att bara vara, möta andra, dela med sig av kunskap eller upptäcka nytt. Helsingborgs bibliotek ska bibehålla sitt höga förtroende och fortsätta att vara en pålitlig institution.

Helsingborgs bibliotek ska främja delaktighet och engagemang i närsamhället, och på så sätt skapa en miljö där besökarna kan växa och få olika behov tillgodosedda. På biblioteken ska utrymme ges till lokal demokrati, samtal, debatt och samhällsfrågor. Invånarna ska ges möjlighet att både förstå hur samhället fungerar och påverka dess utveckling såväl som bibliotekets innehåll. De ska kunna möta beslutsfattare, verksamheter, föreningar och olika organisationer för att få nya kunskaper, utbyta erfarenheter och skapa nya relationer. Genom bibliotekets arbete med lokal demokrati, delaktighet och invånarinvolvning bidrar verksamheten till stadens mål kring att öka innovationskraften i staden.

Biblioteken ska utveckla och stärka relationer till samarbetspartners i lokal- och civilsamhälle, föreningsliv och det fria kulturlivet i Helsingborg. På biblioteken ska invånarna kunna få information om vad staden erbjuder och vad som är på gång, samt själva kunna bidra till att sprida information om vad som är på gång i staden.

#### Citat från invånare:

*"Jag kommer främst till biblioteket för att ha en plats att vara på och få inspiration"*

*"Det är okommersiellt och jag känner att jag är en del av samhället när jag är här."*

#### 2028 vill Helsingborgs bibliotek att:

- fler invånare, föreningar och andra aktörer arrangerar egna aktiviteter på biblioteken.
- biblioteken är självklara platser för att diskutera och lära sig mer om aktuella samhällsfrågor och lokal demokrati.



## 2.5.2 Det tillgängliga biblioteket för alla

Tillgången och tillgängligheten till biblioteken ska vara god vilket innebär att alla ska känna till var biblioteken är och kunna ta sig till dem. Bibliotekslokalerna och det digitala biblioteket kompletteras med rörlig biblioteksverksamhet i form av en biblioteksbus. På så sätt möjliggörs möten med invånare i hela Helsingborg, framförallt med de som har långt till eller svårt att ta sig till ett fysiskt bibliotek eller de som inte vill använda det digitala biblioteket. Genom bibliotekens närvaro i stadens olika delar bidrar verksamheten till en god social infrastruktur, en trygg stad och därmed en hållbar utveckling av staden. I takt med stadens utveckling ska nya bibliotek och mötesplatser etableras och befintliga rustas upp i syfte att möta behoven av kultur i hela Helsingborg.

Bibliotekets utbud ska präglas av allsidighet och kvalitet, i allt från litteraturinköp till aktiviteter. Här ska invånarna känna ett ägandeskap för bibliotekslokalerna och ha möjlighet att påverka och bidra till innehållet och utbudet. Besökarna ska ha möjlighet att gå från konsumenter till medproducenter. Utbudet ska inte inskränkas utifrån ideologiska, politiska eller religiösa påtryckningar. Biblioteken ska ge alla samma möjligheter och på så sätt bidra till ökad jämlikhet i samhället och minskad segregation. De ska vara öppna mötesplatser där alla är välkomna, där invånarna möts, lär av varandra, inspireras och skapar tillsammans. Helsingborgs bibliotek ska präglas av öppenhet, tolerans och gemenskap.

Genom gratis programverksamhet och aktiviteter för alla med fokus på gemensamma intressen och aktuella ämnen, öppnar Helsingborgs bibliotek för möten och samtal. På så sätt bidrar biblioteken till stadens mål om ett tryggt och säkert Helsingborg där människor är mindre ensamma. Bibliotekets verksamhet bidrar också till förbättrad psykisk, social och existentiell folkhälsa. Mötet mellan människor, kulturer, kunskap, olika åldrar, intressen och berättelser ska vara i fokus, och på så sätt bidra till integration i samhället och till förutsättningar för en god livskvalitet.

### Citat från invånare:

*"Ett bibliotek skall det vara liv och rörelse i. Det skall hända saker här. En naturlig träffpunkt. Men givetvis skall det finnas lugna vrår. ALLA skall kunna träffas här ung som gammal. [...] Engagera små föreningar med föreläsningar. Allt från hur jag bemöter en hund till någon som varit i Amazonas djungler. Hur kläder har fungerat i olika tider till hur musiken har förändrats."*

*"Jag får komma som jag är, direkt efter jobbet utan att behöva fixa till mig"*

### 2028 vill Helsingborgs bibliotek att:

- nya områdesbibliotek är etablerade utifrån stadens förväntade expansion och demografiska förändringar.
- biblioteken erbjuder aktiviteter utifrån intresse snarare än målgrupp så att nya människor möts, utbyter erfarenheter, skapar nya relationer och ensamhet bryts.



### 2.5.3 Biblioteket för lärande och läsande

Helsingborgs bibliotek ska vara självklara platser för fri tillgång till information, fri åsiktsbildning och delaktighet i samhällslivet. På biblioteken ska invånarna kunna inhämta tillförlitlig information och fritt bilda och uttrycka sina egna åsikter på olika sätt. Biblioteken ska erbjuda vägledning i digitala tjänster, teknik och samhällsfunktioner och på så sätt visa på möjligheter för invånarna. Helsingborgs bibliotek ska arbeta med medie- och informationskunnighet (MIK) utifrån invånarnas behov. I arbetet med MIK ingår både förmågan att använda det som erbjuds i form av teknik och tjänster, men även att kunna förstå, avkoda och kritiskt granska. Biblioteken ska arbeta för digital delaktighet och skapa förutsättningar för att individer ska få ökad digital självständighet och därmed bli mer inkluderade i samhället.

Helsingborgs bibliotek ska vara en plats för kunskap i olika former och bygga vidare på folkbibliotekens bildningstradition som främjar invånarnas livslånga lärande. Biblioteken i Helsingborg ska vara självklara platser för att testa, upptäcka, lära sig nya saker och utveckla sig själv och sina kompetenser, individuellt eller tillsammans med andra. Biblioteken bidrar på så sätt till stadens mål om trygg sysselsättning med fler invånare i arbete. För att vara relevanta ska biblioteken i Helsingborg dels erbjuda föreläsningar, bokcirkel, workshops och samtal om litteratur och frågor som är viktiga för invånarna, dels ge samarbetspartners och besökare möjlighet att dela med sig av sina berättelser och sin kunskap.

Helsingborgs bibliotek ska främja läsning och tillgång till litteratur och berättelser i olika format och på olika språk. På biblioteken ska invånarna inspireras till läsning och få utlopp för sitt eget berättande. Barn- och ungas läsning har särskilt fokus. Litteratur och berättelser ger nya perspektiv, insikter och kunskap och är ett sätt att utveckla inlevelseförmåga, fantasi och skapa identitet. Läs-kunskap och läsförståelse är nödvändigt för att förstå och hantera omvärlden samtidigt som litteratur och läsoplevelser har ett egenvärde i sig och kan bidra till ökad livskvalitet. Läsning och de språkfärdigheter och insikter som följer av läsningen, skapar förutsättningar för ett aktivt deltagande i det demokratiska samhället.

#### Citat från invånare:

*"Plats att vända sig till som motverkar desinformation i samhället"*

*"Biblioteket är som ett gym för hjärnan - ibland vill jag vara med andra, i en grupp, ibland vill jag observera och tänka, och ibland vill jag vara helt själv. Invånarna ser biblioteket som ett fönster till världen och samhället - att få kontakt och exponering till allt möjligt från kultur, litteratur, berättelser och allmän kunskap. En plats att bli inspirerad, och upptäcka intressen, känna tillhörighet och jämlikhet."*

#### 2028 vill Helsingborgs bibliotek att:

- biblioteket väcker nyfikenhet och inspirerar invånarna till ökad läsglädje och livskvalitet.
- invånarna har tillgång till handledning och digitala verktyg, utifrån sina egna förutsättningar och behov, och har möjlighet att vara såväl konsumenter som medproducenter i medielandskapet.



### 2.5.4 Det hållbara biblioteket

Helsingborgs bibliotek ska sprida kunskap om och dela information kring hållbarhetsfrågor och FN:s globala utvecklingsmål, och på olika sätt bidra till stadens mål om hög livskvalitet och en klimatneutral stad år 2030. Biblioteket är en del av den cirkulära ekonomin och ska fortsätta att främja och utveckla arbetet med delade resurser mot ett hållbart Helsingborg.

Biblioteken ska stötta invånarna i den gröna omställningen på olika sätt. På biblioteken ska det vara möjligt för invånare, föreningar och andra aktörer att låna lokaler för att driva egna aktiviteter och arrangemang, men också för studier eller grupparbeten. Biblioteket ska också erbjuda vägledning i hur invånarna kan använda de gemensamma resurser som erbjuds i bibliotekslokalen, såsom exempelvis handledning i användning av 3D-skrivare eller annan utrustning. Helsingborgs bibliotek ska fortsätta att utvecklas som möjliggörare för helsingborgarna och aktivt söka samarbetspartners för att utveckla fler tjänster för utlån av annat än medier och teknik.

#### Citat från invånare:

*"Ett viktigt tema för biblioteket är klimat, miljö och återbruk, hur man ställer om sig, hur man källsorterar, hur man kan skapa saker själv och laga saker. Enkla reparationer och handhavande."*

#### 2028 vill Helsingborgs bibliotek att:

- biblioteket lyfter fram och synliggör de globala utvecklingsmålen och bidrar till ett hållbart Helsingborg tillsammans med invånarna.
- biblioteket har breddat sitt cirkulära uppdrag och erbjuder fler möjligheter för invånarna, i egen regi eller i samverkan med andra aktörer, att nyttja gemensamma resurser.



## 3 Skolbibliotek

I detta kapitel behandlas skolbibliotekens nulägesituation och utvecklingsriktning.

### 3.1 Inledning

Skolbiblioteket har en stor betydelse för elevers utbildning och bildning. Genom läsning skapas ett rikt språk och språket är grunden till inläring. När barn och unga har tillgång till ett välutrustat skolbibliotek ökar deras intresse för läsning och språkutvecklingen förstärks. Ett skolbibliotek som erbjuder både skön- och facklitteratur presenterar en mångfacetterad vy av världen för den växande individen. I litteraturen möter läsaren människor, idéer och miljöer vilket ger nya perspektiv och förståelsen för andra människor och världen fördjupas och utvidgas.

Skolbibliotekarien spelar en avgörande roll för att främja elevernas läsintresse genom sitt engagemang och kunskap om litteratur. De skapar en inspirerande miljö som uppmuntrar utforskning och upptäckt. Genom att förstå elevernas intressen blir skolbibliotekarien en värdefull inspiratör, rekommenderar böcker som stimulerar fantasin och främjar läsförmågan. Deras närvaro sträcker sig även bortom bokhyllorna, där de bygger upp förtroliga och stödjande relationer med eleverna. Denna nära koppling skapar en trygg och uppmuntrande miljö där elever känner sig motiverade att utforska litteraturens värld på ett meningsfullt sätt och utveckla en stark glädje och intresse för läsning.

I en tid där den digitala informationens omfattning och desinformation ökar, spelar skolbiblioteket en central roll när det gäller elevernas medie- och informationskunnighet (MIK). MIK omfattar kunskaper, förmågor och förhållningssätt som är nödvändiga för att kunna vara en informerad, inkluderad och aktiv medborgare i ett demokratiskt samhälle. MIK berör flera områden som till exempel att kunna finna, analysera, värdera och skapa information, utöva källkritik och källtillit samt kunna tolka budskap i bild och rörliga medier. MIK är ett omfattande och ständigt föränderligt arbetsområde som också är nära förbundet med skolans demokratiska uppdrag.

Forskningsstudier om skolbibliotekets roll för elevernas lärande påvisar att om skolbiblioteket ska bidra till elevernas språkutveckling, läsförmåga och lärande av informationskompetens krävs betydande samverkan mellan skolbibliotekarie och lärare. Framgångsrika skolbibliotekarier är aktiva i att synas och höras, informera om sina aktiviteter och ta plats i klassrum och undervisning. Men det handlar inte endast om vad de enskilda bibliotekarierna gör. Gemensamt för de framgångsrika skolbiblioteken är att de har goda förutsättningar. Det inkluderar aspekter som god bemanning, utbildade bibliotekarier, ändamålsenliga biblioteksrum att utgå ifrån, tillgång till relevanta digitala och fysiska resurser samt en skolläring med intresse och kompetens inom området.

Alla elever har rätt till ett pedagogiskt integrerat skolbibliotek. För att stärka elevernas läsande och deras kritiska förhållningssätt till information behövs en aktiv och närvarande skolbiblioteksverksamhet. Det innebär både arbete i skolbiblioteket, klassrummen, fritidshemmet och i skolan som helhet.

Biblioteksplanen ska fungera som ett stöd och en riktning för utveckling av Helsingborgs stads skolors skolbibliotek. Helsingborgs stads skolor innefattar förskola, grundskola, gymnasieskola samt anpassad grund-och gymnasieskola.



### 3.2 Översikt av skolbiblioteksdelen

Biblioteksplanen börjar med en beskrivning av styrdokumentet. Därefter följer en bakgrund och en nulägesbeskrivning som inkluderar fortsatta utvecklingsområden av skolbiblioteket. Samtliga tre utvecklingsområden beskrivs i separata avsnitt. Information om ytterligare stöd kring skolbiblioteksutveckling presenteras samt vilket stöd som finns centralt avseende skolbibliotek. För att ge en helhetsbild kommer även förskolans perspektiv att tas i beaktande i planen.

### 3.3 Styrdokument

Skolbiblioteket styrs av skollagen, läroplanen, och bibliotekslagen. Enligt skollagen har alla elever sedan 2010 rätt till ett skolbibliotek. Det står att "Eleverna i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska ha tillgång till skolbibliotek."

Bibliotekslagen hänvisar till skollagens bestämmelser. Rektorn har det övergripande ansvaret för att skolbiblioteket används i enlighet med läroplanen, vilket framhålls i samtliga skolformers läroplaner genom följande formulering: "Rektorn har ansvar för skolans resultat och har inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens".

Elever har rätt till det innehåll som skollagen, läroplanen och bibliotekslagen föreskriver. Rektorn har ett långtgående ansvar för att skapa tillgång till skolbibliotek och dess verksamhet.

### 3.4 Bakgrund

En kartläggning av Helsingborgs stads skolbibliotek genomfördes under våren 2018. Kartläggningen indikerade att skolbiblioteksverksamheten på flera grundskolor behövde utvecklas, för att möta krav och riktlinjer i styrdokumentet. Som ett led i detta utvecklingsarbete föreslogs en gemensam och samordnande funktion för Helsingborgs stads skolbibliotek på grundskole- och gymnasienivå. Från och med september 2018 har en samordnare för skolbibliotek varit verksam på 20 procent. En prioriterad uppgift för samordnaren var att säkerställa och höja kompetensen kring skolbibliotek för rektorer då kartläggningen påvisade att många saknade relevant kunskap om skolbibliotekets verksamhet. Barn- och utbildningsnämnden beslutade att en kompetenshöjande insats skulle genomföras för alla grundskolor mellan 2020 och 2022, där varje skola representerades av rektor, skolbibliotekarie och en lärarrepresentant.

Syftet med insatsen var att klargöra skolbibliotekets uppdrag, roll och organisation för att stärka skolbibliotekets pedagogiska funktion, inklusive läs- och skrivutveckling, digital kompetens och medie- och informationskunnighet (MIK). Målsättningar med insatsen var:

- Att utveckla skolbiblioteket som pedagogisk funktion och säkerställa att skolbiblioteket är en integrerad del av skolans verksamhet för att stärka elevernas språkliga förmåga, digitala kompetens och kunskapsutveckling.
- Att säkerställa likvärdighet för alla elever och beakta det kompensatoriska uppdraget.

### 3.5 Nuläge

Helsingborgs stads skolor består av sju gymnasieskolor, fyra anpassade gymnasieskolor, 33 grundskolor, sex anpassade grundskolor och 74 förskolor.

Under den senaste treårsperioden har en övervägande del av skolorna aktivt utvecklat sina skolbibliotek på flera fronter. Som en del av kompetensinsatsen har samtliga skolor utvärderat sina skolbibliotek med stöd av Skolinspektionens kartläggningsmaterial, "Kolla ditt skolbibliotek". Därefter har varje skola





formulerat en handlingsplan med prioriterade områden baserat på dess nuläge. Aktivitetsplaner har skapats och flera skolor har konkretiserat skolbibliotekets funktion för att integrera det som en väsentlig del av skolans pedagogiska verksamhet. På skolor där detta har utvecklats är rektorerna väl insatta i skolbibliotekens verksamhet. Några skolor etablerar skolbibliotek för första gången och prioriterar därmed medieinköp, uppstart av bibliotekslokal och biblioteksdatasystem med bokutlåning för elever. I uppföljningar framgår det tydligt att allt fler rektorer under de senaste åren har blivit medvetna om skolbibliotekets roll och betydelse. Trots denna positiva utveckling kvarstår bristande likvärdighet, särskilt när det gäller bemanning och budget för mediebestånd. Generellt sett är skolbiblioteken inte tillräckligt synliga inom skolans systematiska kvalitetsarbete. Det här innebär att det finns områden som är i behov av utveckling för att säkerställa att skolbiblioteken inom Helsingborgs stads skolor lever upp till kraven enligt de förordnade styrdokumenterna så likvärdiga förutsättningar skapas för alla elever. Här följer en beskrivning av de tre identifierade områden som behöver prioriteras:

- Bemanning - kompetens och omfattning
- Medier - bestånd och budget
- Hållbar skolbiblioteksutveckling - systematiska kvalitetsarbetet och lokal plan

## 3.6 Prioriterade utvecklingsområden för Helsingborgs stads skolbibliotek

### 3.6.1 Bemanning – kompetens och omfattning

#### Kompetens

Adekvat bemanning av skolbibliotek är avgörande för att utveckla dess roll och funktion. Fackutbildade bibliotekarier bidrar med specifik och gedigen kompetens som kompletterar lärarnas vilket gör det eftersträfvansvärt att ha utbildade skolbibliotekarier. För att lösa bemanningen har några skolbibliotek lärare med en kombinerad tjänst. Om skolbiblioteket bemannas av personal utan biblioteksutbildning krävs stöd/ kompetensutveckling med fokus på skolbiblioteksaspekter, inklusive relevanta bibliotekskunskaper. Det är viktigt att säkerställa att personal som arbetar på skolbiblioteket har de nödvändiga kunskaperna för att stärka elevernas språkliga förmåga och medie- och informationskunnighet. Skolbibliotekarien har en central roll i relationsskapande med elever. I en trygg och stimulerande miljö har elever goda förutsättningar att utveckla ett starkt intresse för läsning och uppleva läsglädje. Genom litteraturen blir världen större och mer begriplig.

#### Omfattning

För att skolbiblioteket ska kunna bidra till elevernas lärande krävs en hög bemanningsnivå för skolbibliotekarien. Dennes roll sträcker sig längre än det övergripande ansvaret för det fysiska biblioteket och bör betraktas som en aktiv del av verksamheten som stödjer och främjar elevernas språkliga och digitala kompetens med fokus på medie- och informationskunnighet. Rektor behöver möjliggöra kontinuerligt samarbete mellan skolbibliotekarier och pedagogisk personal. Detta ger förutsättningar för att skolbiblioteket blir en naturlig del av elevernas undervisning. Den optimala bemanningsnivån påverkas av faktorer som skolans storlek, antal elever och åldersspann. Vid låg bemanningsnivå krävs noggrann utvärdering från rektors sida angående förväntade funktioner för skolbiblioteket. En initierad dialog om vilka arbetsuppgifter skolbibliotekarien ska prioritera blir särskilt viktig vid låg bemanning. Sammanfattningsvis är en relevant omfattning av skolbibliotekstjänsten en grundläggande förutsättning för att skolbiblioteket verkligen ska göra skillnad för elevernas lärande.

#### 2028 vill Helsingborgs stads skolor att:

- skolbiblioteken har personal med adekvat kompetens.
- skolbiblioteken har en relevant bemanningsnivå utifrån skolans behov och förutsättningar.





### 3.6.2 Medier – bestånd och budget

#### Bestånd

Skolbiblioteket spelar en central roll i att främja tillgänglighet och inkludering, och är en viktig resurs för att säkerställa att elever får lika tillgång till litteratur och information. Ett mångsidigt och aktuellt mediebestånd är avgörande för skolbibliotekets roll i att stödja elevernas läsutveckling och kunskapsinhämtning. Skolbiblioteket har ett kompensatoriskt uppdrag för att möta alla elevers läsbehov. Fokus bör därför ligga på att erbjuda ett brett urval av litteratur för att tillgodose olika behov, intressen och läsnivåer hos eleverna. Skolbibliotekarien behöver ges möjlighet att upprätthålla kontinuerlig kommunikation och samarbete med både lärare och elever för att anpassa urvalet efter elevernas behov och skolans pedagogiska mål.

#### Budget

Varje rektor ska i samråd med skolbibliotekarie fastställa en specifik mediebudget för att säkerställa regelbundna uppdateringar och breddning av mediebeståndet inklusive såväl tryckta som digitala medier. För skolbibliotekarien är det av vikt att få och ha en fastställd budget för att kunna planera och genomföra inköp. Ett varierat och uppdaterat mediebestånd är en viktig faktor för att främja långsiktigt intresse för läsning hos eleverna över tid. För att effektivt hantera skolbibliotekets resurser ska alla skolor systematiskt registrera de inköpta medierna i det kommungemensamma biblioteksdatasystemet.

#### 2028 vill Helsingborgs stads skolor att:

- skolbiblioteken har ett mångsidigt och aktuellt mediebestånd, vilket registreras i biblioteksdatasystemet.
- skolbiblioteken har en fastställd mediebudget.



### **3.6.3 Hållbar skolbiblioteksutveckling, systematiska kvalitetsarbetet och lokal plan**

Genom en förankrad biblioteksplan och skolbiblioteket som en del av det systematiska kvalitetsarbetet skapas förutsättningar för en hållbar skolbiblioteksutveckling.

#### **Systematiska kvalitetsarbetet**

Enligt läroplanen är skolbiblioteket en del av undervisningen och bör därför ingå naturligt i skolans ordinarie systematiska kvalitetsarbete. Verksamhetsutveckling inom skolbiblioteket bör syfta till att bidra till skolans gemensamma mål och undvika att isoleras som en separat enhet. Rektor ansvarar för att inkludera skolbiblioteket i det systematiska kvalitetsarbetet, vilket granskar hela elevens utbildning och ser skolbiblioteket som en integrerad och väsentlig del av processen. Om utvärderingar visar att skolans biblioteksverksamhet har flera utvecklingsbehov bör det skrivas fram som prioriterat område i skolans verksamhetsplan.

#### **Lokal plan**

För att säkerställa tydlighet och samstämmighet med skolans övergripande pedagogiska mål rekommenderas framställande av en lokal plan som klart definierar skolbibliotekets funktioner och mål. Den enskilda skolans biblioteksplan kan anpassas till skolans elever och förutsättningar. En lokal plan kan innehålla en progression över undervisningsinnehåll som eleverna ska få möta, men den kan även beskriva ett utvecklingsarbete som på sikt ska leda till ett ändamålsenligt skolbibliotek. För ytterligare precision kan denna plan kompletteras med uppdrags- och arbetsbeskrivning samt arbetsfördelning. För att planen ska bli en del av det systematiska kvalitetsarbetet är det av största vikt att planen utarbetas under ledning av rektor i nära samråd med skolbibliotekarie och lärare i skola och fritidshem. En förankrad plan för skolbiblioteket, som en del av det systematiska kvalitetsarbetet, skapar förutsättningar för en hållbar skolbiblioteksutveckling. En sådan skolbiblioteksverksamhet påverkas inte av yttre faktorer som personalomsättning, utan är fast förankrad i verksamheten och en självklar del av skolans arbete.

#### 2028 vill Helsingborgs stads skolor att:

- skolbiblioteket ingår i det systematiska kvalitetsarbetet.
- skolbiblioteket är fast förankrat i alla skolors verksamhet.



### 3.7 Uppföljning på huvudmannnivå

Huvudmannen ansvarar för uppföljning av skolbiblioteken genom det systematiska kvalitetsarbetet. I verksamhetsplanen för Helsingborgs stads skolor läsår 2023/2024 beskrivs det systematiska kvalitetsarbetet under rubriken Styrning och uppföljning. Huvudmannen utformar en årsklocka med specifika fokusområden där skolbiblioteket kommer vara ett av dessa. Det här innebär att skolbiblioteket följs upp kontinuerligt av huvudmannen.

### 3.8 Stöd för utveckling av skolbibliotek

I biblioteksplanen har nu tre prioriterade områden presenterats. Ytterligare beskrivningar av skolbibliotekets funktioner för att främja en god skolbiblioteksutveckling finns att ta del av via litteratur, forskningsstudier, Skolverket och Skolinspektionen.

I forskningsstudier och litteratur refereras det till taxonomi för skolbiblioteksutveckling. Taxonomin åskådliggör hur en skolbiblioteksverksamhet stegvis kan utvecklas till att bli en aktiv del av undervisningen, från skolbiblioteket som en lagerlokal (nivå 1) till en formaliserad och fördjupad samverkan kring gemensamma uppdrag (nivå 7).

På fackförbundet DIK:s webbplats finns en uppsättning kriterier för vad som utmärker en skolbiblioteksverksamhet i framkant. Kriterierna kan vara riktmärke för vidare utvecklings- och uppföljningsarbete för skolbiblioteken.

Skolbibliotekssamordnaren för Helsingborgs stads skolor har i uppdrag att stödja skolorna i olika frågor relaterade till skolbibliotek. Kontinuerliga informations- och nätverksträffar erbjuds alla skolbibliotekarier för att främja det kollegiala lärandet. Träffarna innehåller bland annat erfarenhetsutbyte, aktuella diskussionsämnen, omvärldsbevakning, gemensamma läsprojekt samt stöd och dialog kring verksamheternas framgångar och utvecklingsbehov. Under vissa perioder erbjuds även kompetensstöd för skolbibliotekarier exempelvis inom läsfrämjande insatser och medie- och informationskunnighet. Kommunikation och dialog mellan folkbibliotek och skolbibliotek sker vid behov i samband med nätverksträffarna för att utveckla och främja samarbete. En del läsfrämjande projekt och insatser sker i tätt samarbete mellan skolbibliotekarier och folkbibliotekarier i ledning av skolbibliotekssamordnare och avdelningschef Läs på Helsingborgs bibliotek.

Helsingborgs bibliotek är ansvariga för bibliotekssystemet. Systemgruppen tillhandahåller utbildning, stöd och support för samtliga skolbibliotekarier i Helsingborg stads skolor.

Det åligger varje rektor att informera skolbibliotekssamordnaren om förändringar av skolbibliotekstjänster och vid etablering av nytt skolbibliotek. Vid specifika frågor eller behov av stöd kan rektorer och skolbibliotekarier vända sig till skolbibliotekssamordnaren på Pedagogiskt center.



### 3.9 Förskolan

Helsingborgs stads förskolor strävar aktivt efter att skapa en inspirerande och lärorik miljö för de yngre barnen. Inom alla förskolor bör bokhörnor eller förskolebibliotek vara prioriterade, då dessa utrymmen är noggrant utformade för att främja läsning och språkutveckling genom tillgängliga och passande böcker för alla barn i förskoleåldern. Detta överensstämmer väl med förskolans läroplan, där ett av de övergripande målen är att främja barnens språkutveckling samt väcka och stödja deras intresse för litteratur och berättande. Pedagogens roll som läsande förebild är central för att uppfylla dessa mål och skapa en inspirerande lärmiljö för barnen.

Genom att medvetet integrera böcker och berättelser i förskolemiljön och aktivt stödja barnens interaktion med litteraturen främjas inte enbart deras tidiga läsförmåga, utan även deras fantasi och kreativitet. Bokmiljön blir till en levande plats där barnen kan utforska, upptäcka och odla genuint intresse för litteratur. Detta skapar en stark grund för barnens framtida lärande och utveckling. Samarbetet med hemmet är betydelsefullt för att öka kunskapen om den tidiga läsningens betydelse. Genom att ge hemmen möjlighet att låna böcker från förskolan kan vårdnadshavarna inspirera och uppmuntra till högläsning och boksamtal även hemma. Därmed får barnen fler möjligheter till god språkutveckling.

Förskolorna har möjlighet att utveckla arbetet med läsfrämjande insatser med stöd av språk-, läs- och skrivutvecklare från Pedagogiskt center. Det är även önskvärt att utveckla samarbetet mellan folkbiblioteken och förskolorna för att främja barnens tillgång till litteratur och för att stötta pedagogernas kompetens kring barnbokslitteratur. Samverkan mellan förskola och närliggande grundskola kan innebära att förskolan får möjlighet att ta del av skolbibliotekens utbud och kompetens.



## 4 Ansvar och uppföljning

Kulturnämnden ansvarar för Helsingborgs biblioteksplan. Förankring är genomförd i barn- och utbildningsnämnden. Biblioteksplanen är ett lagstadgat styrdokument. I stadens styrning ligger den som ett program. Andra nämnder, förvaltningar och bolag ska ta hänsyn till Biblioteksplanen i deras egen planering.

Kulturförvaltningen ansvarar för uppföljningen av folkbiblioteksdelen via Helsingborgs bibliotek. Detta sker i bibliotekets verksamhetsplaner.

Skol- och fritidsförvaltningen ansvarar för uppföljningen av skolbiblioteksdelen genom det systematiska kvalitetsarbetet.



## 5 Referenslista

### 5.1 Regionala och nationella styrdokument

Bibliotekslag (2013:801)

[https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/bibliotekslag-2013801\\_sfs-2013-801/](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/bibliotekslag-2013801_sfs-2013-801/)

Diskrimineringslag (2008:567)

[https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/diskrimineringslag-2008567\\_sfs-2008-567/](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/diskrimineringslag-2008567_sfs-2008-567/)

Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (2018:1197)

[https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20181197-om-forenta-nationernas-konvention\\_sfs-2018-1197/](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20181197-om-forenta-nationernas-konvention_sfs-2018-1197/)

Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724)

[https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2009724-om-nationella-minoriteter-och\\_sfs-2009-724/](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2009724-om-nationella-minoriteter-och_sfs-2009-724/)

Läroplan för anpassade grundskolan Lgra22

<https://www.skolverket.se/undervisning/anpassade-grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-anpassade-grundskolan/laroplan-for-anpassade-grundskolan>

Läroplan för anpassade gymnasieskolan

<https://www.skolverket.se/undervisning/anpassade-gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-anpassade-gymnasieskolan/laroplan-gysar13-for-anpassade-gymnasieskolan>

Läroplan för förskolan Lpfö18

<https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan>

Läroplan för grundskolan, förskoleklass och fritidshemmet Lgr22

<https://www.skolverket.se/publikationsserier/styrdokument/2022/laroplan-for-grundskolan-forskoleklassen-och-fritidshemmet---lgr22>

Läroplan för gymnasiet Gy11

<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/laroplan-gy11-for-gymnasieskolan>

Nationell biblioteksstrategi – Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022-2025

<https://www.kb.se/download/18.2dd50321183eebadf40832/1666677483654/strategi-for-ett-starkt-biblioteksvasende-20222025.pdf>

Regional biblioteksplan för Region Skåne 2022-2025

[https://www.skane.se/siteassets/organisation\\_politik/styrandedokument/regional-biblioteksplan-2022-2025-for-region-skane.pdf](https://www.skane.se/siteassets/organisation_politik/styrandedokument/regional-biblioteksplan-2022-2025-for-region-skane.pdf)

Skollag (2010:800)

[https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800\\_sfs-2010-800/](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/)



## 5.2 Styrdokument Helsingborg stad

Biblioteksplan 2020-2023 - Program för biblioteken i Helsingborgs stad

<https://media.helsingborg.se/uploads/networks/4/sites/141/2019/12/biblioteksplan2020-2023.pdf>

Helsingborgs stads program för nationella minoriteters rättigheter

<https://media.helsingborg.se/uploads/networks/4/sites/141/2021/01/00425-2020-program-nm.pdf>

Kulturprogram 2021-2024

[https://media.helsingborg.se/uploads/networks/1/2020/08/kulturprogram\\_2021\\_2024.pdf](https://media.helsingborg.se/uploads/networks/1/2020/08/kulturprogram_2021_2024.pdf)

Livskvalitetsprogram 2016-2024

[https://media.helsingborg.se/uploads/networks/4/sites/141/2022/01/livskvalitet\\_2021-12-14\\_.pdf](https://media.helsingborg.se/uploads/networks/4/sites/141/2022/01/livskvalitet_2021-12-14_.pdf)

Plan för lika möjligheter 2022-2025

[https://media.helsingborg.se/uploads/networks/1/2022/03/plm\\_final\\_220128.pdf](https://media.helsingborg.se/uploads/networks/1/2022/03/plm_final_220128.pdf)

Treklövern – program för mandatperioden 2022-2026

<https://media.helsingborg.se/uploads/networks/4/sites/141/2022/12/program-for-mandatperioden-2023-2026.pdf>

Verksamhetsplan för Helsingborgs stads skolor läsår 2023/24

<https://intranat.helsingborg.se/wp-content/uploads/sites/3/2023/06/verksamhetsplan-for-hss-lasar-2023-2024-1-230621.pdf>

Vision 2035

<https://helsingborg.se/kommun-och-politik/helsingborg-2035/>

ÖP 2021 Översiktsplan för Helsingborgs stad

<https://storymaps.arcgis.com/collections/01e5740769744aa49c9cd6f94eff5075>

## 5.3 Övrigt

Centerwall, Ulrika (2022) *Att ta plats och göra skillnad: skolbibliotekariepraktiker i framgångsrika verksamheter*. Högskolan i Borås

<https://hb.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1644704&dswid=1229>

FN:s Agenda 2030 och globala mål för hållbar utveckling.

<https://fn.se/globala-malen-for-hallbar-utveckling/>

Gärdén, Cecilia (2017) *Skolbibliotekets roll för elevers lärande - en forskningsöversikt och kunskapsöversikt* Kungliga biblioteket

[https://www.mynewsdesk.com/se/kungliga\\_biblioteket/documents/skolbibliotekets-roll-foer-elevers-laerande-66592](https://www.mynewsdesk.com/se/kungliga_biblioteket/documents/skolbibliotekets-roll-foer-elevers-laerande-66592)

Heimer, Maria & Staub Halling, Monika (2022) *Mot samma mål - skolbibliotek i undervisning* s. 27 – 31  
Kriterier från DIK och Loertschers taxonomi presenteras. Studentlitteratur



*Helsingborgs områdesbibliotek - Utredning: infrastruktur och inriktning.* White arkitekter AB. Rapport 2022-06-03.

IFLA/Unescos folkbiblioteksmanifest 2022 -

<https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/2574/1/ifla-unesco-public-library-manifesto-2022-sv.pdf>

Malmberg, Sofia (2019) *Struktur men hur – handbok för skolbibliotekssamordnare.* BTJ Förlag

Om- och tillbyggnad av stadsbiblioteket i Helsingborg

<https://helsingborg.se/uppleva-och-gora/bibliotek/ett-nytt-stadsbibliotek/>

Schedvin, Maria (2020) *Hållbar skolbiblioteksutveckling.* Gleerups

Schultz Nybacka, Pamela (2019) *Värdet av skolbiblioteket: en verksamhet för hållbar utbildning och bildning.* Kungliga biblioteket

[LIBRIS - Värdet av skolbiblioteket : \(kb.se\)](#)

*Skolbibliotek för bildning och utbildning: Utredning om stärkta skolbibliotek och läromedel* SOU 2021: 3

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2021/01/sou-20213/>

*Skolbibliotek i Helsingborgs stads skolor* (2018) Rapport 2018-06-27

[https://drive.google.com/file/d/1qhfuSxlg8P\\_dAeac2qDOPt6vg4wLpNWD/view?usp=sharing](https://drive.google.com/file/d/1qhfuSxlg8P_dAeac2qDOPt6vg4wLpNWD/view?usp=sharing)

*Skolbiblioteket som pedagogisk resurs* (2018) Skolinspektionen

<https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter-statistik/publikationer/kvalitetsgranskning/2018/skolbiblioteket-som-pedagogisk-resurs/>

Skolverket

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/organisera-for-skolbibliotek-i-undervisningen>

Ögland, Malin (2013) *Taxonomier – verktyg för biblioteksutveckling.* s. 66-67. Regionbibliotek Stockholm

<https://regionbiblioteket.se/publicerat/taxonomier-verktyg-for-biblioteksutveckling/>







## Barnkonsekvensanalys av förslag till Biblioteksplan 2024-2028

### 1. Ärende som ska prövas

Remissversion av Biblioteksplan 2024-2028 för biblioteken i Helsingborgs stad. En biblioteksplan är ett lagstadgat styrdokument som varje kommun ska ha. I Helsingborg är biblioteksplanen en brygga mellan stadens vision Helsingborg 2035 och utvecklingsarbetet i biblioteken.

Utifrån Helsingborgs stads riktlinjer för styrdokument utgör biblioteksplanen till sitt innehåll och syfte ett program. I enlighet med bibliotekslagen används begreppet biblioteksplan. Alla nämnder, förvaltningar och bolag ska ta hänsyn till Biblioteksplanen.

### 2. Beställare av barnkonsekvensanalys

Beställare är kulturnämnden i Helsingborgs stad. Barnkonsekvensanalysen är genomförd av Helsingborgs bibliotek, Kulturförvaltningen.

### 3. Kartläggning

Barnkonsekvensanalysen bygger på underlag från:

- **Invånarinvolvning** – direkt dialog med barn och unga inom ramen för Framtidens bibliotek både i bibliotekets lokaler och utanför så som skolor och förskolor. 2019 tog kommunfullmäktige beslut om att bygga om och till Helsingborgs stadsbibliotek. För att bygga ett bibliotek som är hållbart över tid startades ett omfattande invånarinvolveringsarbete som identifierar vad framtidens bibliotek kan vara, vilken verksamhet som ska finnas och vilka funktioner som behövs. Det handlar om en transformation, där användarna ges makt över innehållet.

Resultatet av involveringsarbetet kallat "Framtidens bibliotek" är en behovskartläggning där behov som ryms inom bibliotekets uppdrag ligger till grund för utvecklingen av framtidens bibliotek. I underlaget till behovsanalysen har dialoger förts med både de som använder biblioteket idag och de som inte gör det. Barn och familjer, äldre, ungdomar, studenter, personer i olika former av utanförskap, de som besöker biblioteket ofta och mer sällan har kommit till tals. Dialoger har förts även med bibliotekets prioriterade målgrupper och personalen på biblioteket

Utvecklingsområdena i Biblioteksplan 2024-2028 bygger helt på denna behovskartläggning där även barn och unga har kommit till tals på olika sätt kring "Vad betyder biblioteket för dig?".

- Remissvar från Helsingborgs stads ungdomsråd och rådet för funktionshinderfrågor
- Dialog med företrädare för bibliotekens prioriterade grupper

#### 4. Vilka barn och unga berörs av biblioteksplanen?

Barn och unga är en prioriterad målgrupp för biblioteken. Alla barn och unga i Helsingborg berörs av biblioteksplanen.

#### 5. Vad säger barnkonventionen?

Barnkonventionens grundprinciper, artikel 2, 3, 6, och 12 måste alltid beaktas vid en prövning av barnets bästa.

- **Artikel 2:** Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras. Barnkonventionen gäller för alla barn som befinner sig i ett land som har ratificerat den.
- **Artikel 3:** Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Begreppet "barnets bästa" är konventionens grundpelare.
- **Artikel 6:** Barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling. Det handlar inte bara om barnets fysiska hälsa utan också om den andliga, moraliska, psykiska och sociala utvecklingen.
- **Artikel 12:** Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.

Flera andra artiklar berör bibliotekets verksamhet:

- **Artikel 13.** Barn har rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att oberoende av territoriella gränser söka, ta emot och sprida information och tankar av alla slag, i tal, skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat uttrycksmedel som barnet väljer.
- **Artikel 15:** Barn har rätt att delta i föreningar och fredliga sammankomster.
- **Artikel 17:** Barn har rätt att få tillgång till information via till exempel internet, radio och tv.
- **Artikel 23:** Barn med funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv samt hjälp till att aktivt delta i samhället.
- **Artikel 30:** Barnet, som tillhör minoritetsgrupper eller ursprungsbefolkningar, har rätt till sitt språk, sin kultur och religion.
- **Artikel 31:** Barn har rätt till lek, vila och fritid. Konventionen erkänner barnets rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet. Det innebär att alla barn har rätt att få ta del av kultur i form av till exempel konst, musik, teater, dans, film och litteratur. Barn har rätt att ta del av det kulturutbud som finns för vuxna i den mån det är lämpligt, men de har också rätt till ett kulturellt utbud skapat speciellt för barn. De har även rätt att själva producera kultur i olika former.

#### 6. Mål i Helsingborgs stad

*Plan för lika möjligheter* är ett stadsövergripande verktyg i arbetet mot diskriminering och för mänskliga rättigheter. Frågor om barnets rättigheter är samlade i planen. Det finns också ett



program för Helsingborgs stads arbete med att tillgodose de nationella minoriteternas rättigheter.

## 7. Analys och bedömning av barnets bästa

Utifrån invånarinvolveringen så anser invånarna i Helsingborg, barn och unga inkluderat, att bibliotekets kärna är ”En spännande, attraktiv och hållbar plats för alla invånare där de känner sig värdefulla, inkluderade och delaktiga.” vilket också tillsammans med Bibliotekslag (2013:801) och övriga relevanta styrdokument är grunden i Biblioteksplan 2024-2028 (hädanefter BP).

I bibliotekslagen betonas bibliotekens betydelse för det demokratiska samhällets utveckling och den grundläggande roll de spelar för fri tillgång till information, kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Vidare ska biblioteken främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

I enlighet med bibliotekslagen har Helsingborgs bibliotek ett demokratiskt uppdrag och ska därigenom verka för samhällets demokratiska utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken ska arbeta för invånarnas tillgång till kvalitativ kunskapsförmedling, digital delaktighet, bildning och individuell utveckling. Biblioteksverksamheten är till för alla med särskilt fokus på de prioriterade målgrupperna barn och unga, personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska. Bibliotekens tjänster ska vara gratis och verksamheten ska upprätthålla och tillvarata invånarnas rättigheter utifrån barnrätts- och diskrimineringslagstiftningen. Lagen möter flera av barnkonventionens artiklar (2, 6, 12, 13, 15, 17, 23, 30, 31).

BP 2024-2028 innehåller fyra utvecklingsområden med mål för 2028. Nedan analyseras dessa utifrån barnkonventionen:

### Biblioteket i det demokratiska samhället

- fler invånare, föreningar och andra aktörer arrangerar egna aktiviteter på biblioteken.
- biblioteken är självklara platser för att diskutera och lära sig mer om aktuella samhällsfrågor och lokal demokrati.

Involveringen visar att barn och unga i Helsingborg har ett gemensamt behov av att känna sig trygga, bli sedda och att hitta en plats avsedd för just dem och deras behov. De uttrycker att biblioteket är ett viktigt socialt mellanrum mellan skola och hem, en fristad för lek, vila och fritid (artikel 31). Enligt BP ska Helsingborgs alla bibliotek även fortsatt vara trygga och välkomnande platser för alla, inklusive barn och unga. Vidare visar involveringen att barn och unga i stor utsträckning vill vara med och känna delaktighet och påverka bibliotekets innehåll och utbud något som uppmuntras i den nya BP (artikel 2, 13, 12, 13, 15) tillsammans med möjligheten att på biblioteket uttrycka sin åsikt (artikel 17).

### Det tillgängliga biblioteket för alla



- nya områdesbibliotek är etablerade utifrån stadens förväntade expansion och demografiska förändringar.
- biblioteket erbjuder aktiviteter utifrån intresse snarare än målgrupp så att nya människor möts, utbyter erfarenheter, skapar nya relationer och ensamhet bryts.

Barn och unga i Helsingborg framhåller biblioteket som den kulturlokal som staden främst ska satsa på. Ett mål i BP är att etablera nya områdesbibliotek från stadens förväntade expansion och demografiska förändringar just för att ge ökad och mer jämlik tillgång till bibliotek (artikel 2, 31). För att tillgodo se allas behov behöver dessa också vara tillgängliga. I BP framhålls att biblioteket ska vara tillgängliga och enkla att nå, röra sig i och trivas för personer med såväl fysiska som kognitiva funktionsnedsättningar. Hänsyn till målgruppens behov ska också tas vid planering av aktiviteter, programverksamhet och kommunikation (artikel 23). Kommunala rådet för funktionshinderfrågor skriver i sin remiss till BP att "DHS Funktionshinderrörelsen upplever att folkbiblioteksverksamheten i Helsingborg alltid har höga ambitioner när det gäller fysisk och kognitiv tillgänglighet och att vi uppskattar de många samarbeten i tillgänglighetsfrågor som vi har haft och har. Det gagnar inte bara våra målgrupper utan även alla som besöker och använder Biblioteksverksamheten i staden."

I involveringen har barn och unga uttryckt att biblioteket är en plats där man kan utöva sitt intresse eller upptäcka nya (artikel 31), samt möta andra i samma situation. Däremot upplever de att det ibland är trångt på biblioteket och att olika behov, intressen och åldersgrupper krockar i lokalerna. I BP finns därför ett mål om att skapa fler möten mellan de olika åldersgrupperna.

#### Biblioteket för lärande och läsande

- biblioteket väcker nyfikenhet och inspirerar invånarna till ökad läsglädje och livskvalitet.
- invånarna har tillgång till handledning och digitala verktyg, utifrån sina egna förutsättningar och behov, och har möjlighet att vara såväl konsumenter som medproducenter i medielandskapet

Ett mål i BP är att biblioteket väcker nyfikenhet och inspirerar invånarna till ökad läsglädje och livskvalitet. I involveringen uttrycker barn och unga att en motivation till att gå till biblioteket är just att där finns berättelser, information och kunskap i många olika former men också att det är en mötesplats där de kan hitta meningsfull gemenskap. De framhåller också att där finns både tillgång till medier och teknik som inte finns hemma samt kunskap om hur man använder dem (artikel 13, 15, 17, 31).

Barn som tillhör minoritetsgrupper har enligt artikel 30 rätt till sitt språk och sin kultur. I BP tydliggörs att nationella minoriteters språk och kultur ska vara enkelt att hitta i bibliotekslokalerna.

#### Det hållbara biblioteket



- biblioteket lyfter fram och synliggör de globala utvecklingsmålen och bidrar till ett hållbart Helsingborg tillsammans med invånarna.
- biblioteket har breddat sitt cirkulära uppdrag och erbjuder fler möjligheter för invånarna, i egen regi eller i samverkan med andra aktörer, att nyttja gemensamma resurser.

I sin remiss till BP uttrycker Helsingborgs ungdomsråd att de uppskattar fokuset på det hållbara biblioteket, och de vill framför allt trycka på att Helsingborgs bibliotek ska engagera sig i FN:s globala mål och att biblioteket ska lyfta fram och synliggöra de globala målen. De framhåller att det är en självklar del av arbetet mot en bättre och mer hållbar stad (artikel 6).

I involveringen har barn och unga lyft vikten av gratis aktiviteter och att kunna testa ny teknik. I BP lyfts dessa möjligheter till gemensamma resurser som möjliggörare (artikel 31).

## 8. Förslag till beslut

Bedömningen av analysen ovan är att arbete i linje med utvecklingsområdena i Biblioteksplan 2024-2028 bidrar till barnets bästa i enlighet med intentionerna i barnkonventionen. Så också till efterlevnaden av barnkonventionen i stadens arbete.

Biblioteksplanen är ett styrdokument som beskriver vad Helsingborgs bibliotek ska arbeta mot de närmare åren, men hur detta görs kommer att uttryckas i verksamhetsplaner framöver. I den planeringen bör artikel 3 barnets bästa i allra högsta grad beaktas.

## 9. Återkoppling

Biblioteksplanen med bilagd barnkonsekvensanalys kommer att publiceras bland stadens övriga styrdokument. Återkoppling kommer även ske genom bibliotekets hemsida.

Invånarinvolveringen har skett under en lång tidsperiod och återkoppling blir därför svår till alla de individer som deltagit. Dialogen med barn och unga kommer att fortsätta kring biblioteksplanens verkställande.

## 10. Utvärdering

Utvärdering av insatser för barn och unga inom ramen för biblioteksplanen, sker via verksamhetsplanearbete, tertialuppföljning och bokslut.

